

Publicație lunară de cultură

Apare la Târgu-Mureș, sub egida onorifică a filialei locale a Uniunii Scriitorilor din România

ISSN: 2067 - 5240

SE DISTRIBUIE GRATUIT

Feriți-vă să aveți dreptate prea repede, prea devreme - ca să aveți la ce visa. *Nichita Stănescu*

LitArt

noiembrie 2013, anul IV, nr.11 (44)

Zörgő și Hermán

Ioan Găbudean,
un poet care crede
în Iubire și în Poezie

www.reea.net

Sculptorul Szócs Zoltán Zörgő membru al filialei Mureș a UAPR și pictorul maghiar de origine târgumureșeană Hermán Levente au expus împreună la galeriile UAPR din Târgu-Mureș deși aparent n-au nimic în comun. Ei bine la o aprofundare mai atentă putem constata preocuparea ambilor pentru un element al pământului: metalul.

O sinteză necesară

Iulian BOLDEA

Ion Simuș este unul dintre criticii și istoricii literari actuali cu mari șanse de a se angaja în scrierea unei istorii credibile a literaturii române. De altfel, într-o carte a sa, criticul mărturisește că este bântuit de „fantasma unei istorii a literaturii române contemporane”. Trebuie să amintim, pe de altă parte, că sfera domeniului de interes a criticului este extrem de largă; Simuș comentează și poeți și prozatori și critici literari, după cum epocile literare abordate sunt diverse, de la literatura trecutului, cu relieful său accidentat și adesea puțin străbătut de privirile criticii, până la operele literare ale actualității, interpretate cu echilibru de ton și de perspectivă, cu interes și comprehensiune, nu fără asumarea unui criteriu etic, subtextual de cele mai multe ori, apăsător alături. Ceea ce surprinde plăcut la Ion Simuș e tocmai echidistanța pozițiilor sale critice, capacitatea de a discerne obiectiv valorile, fără impulsuri partizane,

fără să adere la spiritul și interesele de grup ale unora sau altora. Nu de puține ori, timbrul confesiv al enunțului pune în joc unele preferințe literare, predilecția pentru opera unor scriitori, dar și legitimarea literaturii ca terapeutică.

Un exemplu de coerență a ideii critice și de spirit de sinteză este *Vămile posterității. Secvențe de istorie literară* (Editura Academiei Române, București, 2012), carte care, ne avertizează autorul în postfața subintitulată elocvent *Șantierele mele de istorie literară* „nu este o simplă culegere de articole de istorie literară”, ci reunește „materiale pregătitoare pentru o posibilă istorie a literaturii române din secolul XX”. (Continuarea în pagina 7)

Conect2Act 2013

de Florentina Vary

Teatrul Național Târgu-Mureș organizează între 22 și 25 noiembrie, evenimentul – **Conect2Act**. În cadrul acestuia, spectatorii târgumureșeni și invitații evenimentului vor avea ocazia să vadă cele mai noi producții ale ambelor secții ale Teatrului Național din Târgu-Mureș și să participe la debutul proiectului *Fabulamundi. Playwriting Europe în România*.

În afară de spectacole, v-am pregătit, de asemenea, o mulțime de alte evenimente – lansarea cărții „*Munca actorului cu sine însuși*” de K. S. Stanislavski, în prezența traducătoarei (Raluca Rădulescu), ateliere de Scriere Dramatică pen-tru studenții UAT (ținute de Letizia Russo, Esteve Soler și Rajiv Joseph), prezentări scenice și discuții cu publicul în prezența autorilor (Letizia Russo, Esteve Soler), conferință despre dramaturgia contemporană poloneză (ținută de Katarzyna Raduszyńska) și multe altele.

Dacă doriți să nu pierdeți nimic din cadrul Conect2Act, urmăriți programul teatrului pe www.teatrunational.ro, www.biletmaster.ro și www.facebook.com/tntgm

Bilete și abonamente pot fi achiziționate de marți până vineri între orele 12:00 și 15:00 la Casa de Bilete a Teatrului Național (0365 806 865) sau 12:00 și 17:30 la Agenția de Bilete a Palatului Culturii (0265 261 420).
www.teatrunational.ro, www.facebook.com/tntgm, conect2act@teatrunational.ro

Jegyeket és bérleteket a Kulturpalota jegyirodájában (keddtől) péntekig 12.00-tól 17.30-ig, tel.: 0372 758 230, illetve a színház jegypénztárában (keddtől) péntekig 12.00-tól 15.00 óráig, tel.: 0365 806 865 lehet váltani.
www.biletmaster.ro, www.teatrunational.ro, www.facebook.com/tntgm, spectator@teatrunational.ro

Ministerul Culturii
Teatrul Național Târgu-Mureș
Compania „Liviu Rebreanu”

Kulturális Minisztérium
Marosvásárhelyi Nemzeti Színház
Tompai Miklós Társulat

conect2ACT
22-25 noiembrie/november 2013

Din culisele spectacolului mediatic

Efectul de imbecilizare (funcția de „tembelizare”)

de Mihai SUCIU

Bazați pe consecințele nefaste, cu mare grad de nocivitate, ale abordărilor mediatică –cu referință specială la televiziune, grație impactului mărit – circumscrise senzaționalului, tot mai numeroși specialiști și teoreticieni ai Mediei evidențiază o funcție de „tembelizare”, devenită tot mai agresivă. Punem între ghilimele termenul, nesubscriind fără rezerve la aceasta. Fără a face abstracție de resursele apreciable de manipulare ale Mediei, valorificate tot mai intens și mai agresiv, nu putem admite ca o persoană responsabilă, indiferent de gradul de profesionalism, să meargă atât de departe, încât să își propună, deliberat, alienarea individului drept finalitate a demersurilor sale. Considerăm tembelizarea - sau chiar imbecilizarea! - doar efect al unei cauze și nu scop programatic.

Sensurile conferite de dicționar termenului „tembel” sunt: **nepăsător, indolent, indiferent, delăsător**. Substituentul, și mai grav, pentru care optează alții, trimite inechivoc spre teritoriul patologicului: „**imbecil**”, semnificând un **individ cu capacități mintale foarte reduse**, sinonim **neghiob**. Prin compararea celor două noțiuni, rezultă că imbecilizarea, ca efect mediatic, prezintă un grad și mai mare de nocivitate.

„Spălarea de creiere”, „mancurtizarea” (termen împrumutat din romanul scriitorului Cinghiz Aitmatv „O zi mai lungă decât veacul”, constând în împiedicarea creierului uman să se dezvolte normal, prin fixarea unei bășici pe capul individului, un fel de cagulă, care îi producea dureri cumplite, până la înnebunire) sunt alți termeni circumscrisi aceluiași domeniu.

În context opresiv, cu impact major, operațional – și salvator – rămâne discernământul individului. „Televiziunea îi culturalizează pe proști și îi imbecilizează pe cei deștepti”, constată Umberto Eco. Culturalizare în zonele subculturii, a culturii fiarei, la nivel instinctual, având ca efect modificarea comportamentului în cazul unor indivizi sau grupuri de indivizi, inclusiv a grilei lor valorice.

Perseverând pe acest drum, pe care *homo videns* tinde să-l anihileze pe *homo sapiens* (acesta din urmă definit prin rațiune de savantul Carol von Lince pe la 1758, în lucrarea „Sistemul naturii”), cunoscutul eselist italian Giovanni Sartori prevede o *tembelizare generalizată*¹. Ideea generică a cărții sale este aceea că televiziunea, ca mediu nociv, care omogenizează gusturile și ne atrofiază gândirea, capacitatea de a înțelege fenomenele, ne modifică radical (prin sărăcire și alterare!) aparatul cognitiv, cu efecte malefice asupra capacității omului de cunoaștere și de exprimare, din moment ce cuvântul a fost detronat și substituit de imagine. Or, ca element operațional, tocmai cuvântul îl diferențiază pe *homo sapiens* de lumea animală, oferindu-i și șansa de a opera cu simboluri, capacitatea de abstractizare. Efectul excluderii cuvântului din procesul de cunoaștere și urcarea pe soclu – din comoditate sau din prostie! – a imaginii este prezența a miliarde de infirmi, indivizi capabili să vadă, nu și să înțeleagă. Iar ponderea imbecililor – inși naivi, incuți sau semidocti,

nepregătiți pentru viață – crește uimitor, cu tendința evidentă de globalizare, definind procesul unei *mutații genetice*.

Atenuarea interesului, culminând cu lipsa de discernământ, exclude și reacția individului. „Ce reacție să mai ai când urechile ți-s înfundate de căștile iPod-ului? – se întreabă scriitorul Mircea Cărtărescu, bulversat de cinismul indiferenței, sesizând lipsa tot mai acută de împotrivire a românului la asaltul tentativelor de tembelizare - când televiziunile te-au tâmpit mai rău decât berea? Când nu mai citești decât revistele cu țafte? Când nu știi niciun nume de filosof, scriitor sau om de știință? Când copiii tăi au ca modele starletele, maneliștii, fotbaliiști și pe Becali? Când totul conspiră (conspiră poate la propriu) ca să-ți uiți istoria, cultura, interesele adevărate, să uiți că trăiești ca ființă inteligentă pe lumea asta?”².

Tot mai insistent, funcția culturală a Mediei este confundată cu divertismentul; *cultura mediatică* este echivalată cu aplecarea spre divertisment. Nocivitatea vine dinspre zona de cantonare: zona gregarului, cu concesiile facilului, având ca efect uniformizarea simțului estetic, degradarea îngrijorătoare a acestuia. Este flatat prostul gust, se emit și acreditează opinii discutabile, îndoielnice. Se recurge la formule culturale condensate, simplificatoare (pastile), resemnificate. Degradarea mesajului artistic devine inevitabilă și în planul receptării emisiunii de televiziune. Intelectul receptorului este prea puțin solicitat, prin abordări explicite, exhaustive, ale situațiilor prezentate; o ofertă „mură-n gură” în limbaj popular metaforic. Preparat după o asemenea rețetă și servit în această formulă, mesajul mediatic este asimilat și de cei dotați cu un IQ mai redus sau de iletriiști (analfabeți), minimizând efortul de asimilare a unei informații, precum și de telespectatorii care nu au o opinie clară sau nu dispun de alte informații spre a analiza chestiunea în discuție. Valabil și în situația persoanelor pentru care lectura presupune efort: miopi, persoane vârstnice, preșcolari, persoane cu handicap ș.a.

Nu pot fi ignorate nici schimbările, devierile comportamentale induse de vizionarea unor emisiuni de televiziune, cu atât mai mult cu cât laitmotivul și suportul multora dintre ele – în prim-plan, filmele – îl constituie violența, de regulă, explicită. De la vizionare la aplicarea în practică, distanța este mică și nu produce inhibiții telespectatorului cu înclinații deviate, antisociale. Conștientizând pericolul, s-a găsit soluția de compromis, nu eradicarea, prin înlăturarea cauzei: arvizarea asupra posibilităților consecințe (gest formal și ineficient, identic inscripțiilor „mortale” hilare de pe pachetele de țigări!) prin amplasarea unor buline roșii în colțul televizorului, afișând și o cifră ce semnifică limita de vârstă a minorilor care au acces la asemenea emisiuni, vizionarea fiind permisă, totuși, cu acordul părinților sau al familiei.

Efectul de drog al televiziunii este clar. Prin repetare, i se creează telespectatorului obișnuința, culminând cu dependența de televizor. Și

mai grav este faptul că, încetând să mai fie doar canale de transmitere a diverselor aspecte ale culturii, Media devin tot mai mult un sistem cultural în sine.

Derapajul televiziunii din zona culturii autentice în cea a loisirului, fără beneficii pe termen lung pentru receptor, este motivat și prin goana după indici ridicăți de audiență, deși ratingul nu scuză degradarea publicisticii, iar *cultura mediatică* nu poate înlocui cultura autentică, chiar dacă izbutește să mai păcălească prin oferta de programe menite să fleteze indivizii cu criteriile de apreciere nefinite sau îndoielnice. A preface un război într-un spectacol mediatic (războiul din Irak), prin puterea sau mirajul televiziunii, dispunând de resurse nepeuizabile de a produce emoție (info-emoție), precum și marja mare de credibilitate, grație forței imaginii, nu numai că sfidează și maculează un statut profesional, dar impune rezerve serioase și în plan etic. Puterea de influențare devine înspăimântătoare, presa riscând să depășească religia în manipularea maselor, în contextul în care cei mai mulți receptori tind să nu mai pună nimic la îndoială, să creadă tot ce le spune *supraomul de pe sticlă*. „Am văzut chiar eu, cu ochii mei, la televizor!” devine argument irefutabil. Astfel, Media tinde să devină o nouă religie. Păgână, încărcată de păcate.

Nu lipsesc nici ecurile, vehemente adesea, chiar S.O.S.-uri dinspre lumea Bisericii. „Devenim un popor de sălbaici, devenim un popor de nesimțiți (...) Unul dintre agenții cei mai puternici ai poluării spirituale este televiziunea”³, susținea ÎPS Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei și al Maramureșului, într-o predică rostită la Mănăstirea Nicula, în fața unui auditoriu amplu.

Fiind și un rafinat om de cultură, înaltul ierarh al Bisericii Ortodoxe nu afulisește, nu diabolizează televiziunea ca entitate, ca agent al poluării spirituale; nu respinge mijlocul în sine, semnalând doar posibilele efecte nocive ale televiziunii printr-o manipulare excesivă a canalului, într-o democrație „originală”, în care libertatea este greșit înțeleasă și prost gestionată: „Televiziunea nu este rea dar este folosită rău”⁴, tranșează ÎPS Bartolomeu.

Introspectând cauzele violenței în lumea modernă, Părintele Toma înfierează fără reținere televizorul, comparat cu „o nouă cetate a Sodomei”. Obiectual, ca invenție a minții omenești, ca aparat, televizorul nu este nociv – apreciază, conciliant, Părintele Toma -, dar riscurile vin dinspre utilizarea acestuia, transformat în ultima vreme în cea mai distructivă armă pentru suflet, prin abandonarea funcțiilor inițiale: informare, cultură, divertisment. Apreciind că televiziunile au o lucrare „religioasă”, o influență spirituală de netăgăduit, cu marea performanță de a apropia omenirea, fapt nemaiîntâmpat de la Turnul Babel, prelatul constată că, din nefericire, o nește în rău, hulind tot ce este sfânt și alungându-l pe Dumnezeu din sufletul oamenilor.

Enumerând și analizând vectorii vastului arsenal nociv al televiziunii – cronofagia, violența, desfrânarea,

pervertirea ființelor ingenue, vrăjitoria, americanizarea -, deveniți factori de stres, nu de destindere, cu atât mai puțin de îmbogățire spirituală, Părintele Toma se întreabă, evident retoric: „Ne cultivăm prin televizor? Nimeni nu ajunge om de cultură pierzând timpul în fața micii ecran (...) Televizorul caută cu insusces să se substituie acului de cultură.”⁵ (La acest punct subscriu și oamenii de știință, apreciind unanim rolul esențial al cărții în formarea savantului, iar celorlalte surse, inclusiv internetului, atribuindu-le doar rol de adjuvant, similar dicționarelor).

Soluția propusă de cleric este radicală: eliminarea de către creștinul adevărat din casa și din viața lui a acestui lucru necreștinesc, televizorului. Nu fără a sugera alternativa: „Psaltirea și Ceaslovul sunt televizorul creștinului”⁶, susține Părintele Toma, citând un alt părinte de la Mănăstirea Frăsinei. Iar bibliografia recomandată se cere studiată între orele 0 și 5 noaptea, spre a obține „senzații tari duhovnicești”.

Semnale similare parvin și din lumea laică. O familie din Tîrgu-Mureș și-a eliminat din casă și din viața televizorului. Gestul nu este deloc teribilist, având motivații rezistente. Prima rațiune ar fi evitarea dependenței de televizor (imposibil de renunțat, odată ritualizată relația om-televizor, similar eforturilor de a renunța la tutun sau la un alt drog/viciu). „Ajungi să fii o prelungire din ADN a tubului catodic, fără să mai ai reprezentările tale clare, opinii, voință clare”⁷, argumentează Mircea Muntean, director al Companiei de Sondaje Marketing - Relații Publice din Tîrgu-Mureș. În al doilea rând, se creează cadru propice pentru copiii săi de a-și forma, neinfluențați de televizor, o altă viziune asupra vieții, iar timpul disponibilizat este binevenit pentru educația lor în cultura cititului, nu a privitului tâmp, pornind de la premisa că scris-cititul a revoluționat cu adevărat evoluția speciei umane și nu privitul (televizorul, sau internetul).

„Pentru unii, televizor înseamnă meci, pentru alții film, pentru alții Elodia, pentru alții tacla politică. Dar nimeni nu-și cumpără televizor ca să-l țină nefolosit în sufragerie ca decor”⁸, consideră Andrei Pleșu. Replica unui forumist, postată în spațiul aceleiași publicații, îl contrazice pe filosof: „Ba se poate!” *Tudor Voinicu*, preopinul, își motivează gestul: și-a cumpărat televizor de ochii lumii, spre a nu fi etichetat drept tâmpit de musafiri. „Acum nu mai sunt tâmpit, că am intrat în rândul lumii. Am și eu televizor, dar nu pot urmări nimic la el (neavând antenă –n.n.!.)”. O realitate duplicitară – are și nu are televizor! -, capabilă să-l salveze, realmente, de tâmpenie (imbecilizare)!

Deocamdată, spulberând orice încorsetări etice sau norme deontologice, în concurență cu „televizorul creștinului” – cărțile sfinte -, are net câștig de cauză televiziunea laică, Media în general, producătoare de senzații tari la polul opus celor duhovnicești. Un „supraspectacol de imagini mediatică”⁹ înlocuiește teatrul popular sau orice ritualuri ce țin de tradiție, constată Georges Ballardier. Prin mecanisme simbolice specifice societăților electronice, „se

reproduc raporturi mitico-magice din alte epoci istorice.”¹⁰ Grad ridicat de nocivitate conține nu numai *dramatizarea televizuală*, ci și *hipermediatizarea televizuală*, compunând „un fel de ecran generator al suprarealității, care nu coincide cu realitatea socială însăși, dar ea conține și premisele destrămării iluziilor produse de mediatizarea și de remitologizarea politicului.”¹¹

Tentația spectacularului ar trebui să aibă ca efect îndepărtarea, nu atragerea audienței. Or, realitatea actuală din Media din România nu confirmă. „Nu trăim într-o societate fanatizată, trăim într-o **societate isterizată mediatică**” (subl. n.) – un posibil diagnostic stabilit de Florin Iaru într-o emisiune nefanatizată de rating din grila TVR Cultural.¹²

Bombardamentul intens cu informații toxice (mai exact: intoxicate!) va duce automat la fenomenul de „berbecizare a omului”¹³, pornind de la premisa că informația, fiind a treia formă a materiei - alături de substanță și energie -, poate fi intoxicată, denaturată și chiar alterată (Informația, nu numai că nu transformă masa în energie, dar ea produce și mai multă masă, după cum remarcă, sarcastic, Jean Baudriellard). Comentând ironic hipermediatizatul caz al femeii-avocat dispărute misterios, Elodia, pe lângă facilul abordării unor asemenea subiecte, Cristian Tudor Popescu descoperă un suport al audienței extinse: „Dincolo de stimuli care vizează partea reptiliană din creierul uman, mai există ceva comun acestor șezători detective cu sute de mii de participanți: iluzia deprostitării.”¹⁴

Nu mai că *iluzia deprostitării* costă. Și dacă prostirea e garantată, sigură, de-prostitarea glisează în planul iluziei, cel mult al dezideratului. O șansă de mântuire ar mai fi: în pofida strădaniilor *canalelor tembelizării*, cu ofertă atât de generoasă și de persuasivă întru *mancurtizarea* indivizilor mai săraci în IQ, există și alte surse și alte modalități de informare și îmbogățire spirituală a individului care respinge condiția reptilei.

1. Giovanni Sartori, *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune și postgândirea*, traducere în limba română de Mihai Elin, București, Editura Humanitas, 2006,

2. Mircea Cărtărescu, *Canalele tembelizării, Antiteze*, 17 octombrie 2008

3. ÎPS Bartolomeu Anania, *Televiziunea este o tehnică diabolică, Adevărul*, 16 august 2007.

4. Ibidem.

5. Părintele Toma, *Televizorul – o nouă cetate a Sodomei*, broșură de popularizare.

6. Ibidem.

7. Alin Bolboș, *Când am spus că mă mut în Congo?*, *Ziarul de Mureș*, 9 februarie 2009.

8. Andrei Pleșu, *Andrei Pleșu despre televizor ca decor, Adevărul*, 23 iulie 2008.

9. George Ballardier, op.cit., p. 9.

10. Ibidem, p. 9.

11. Ibidem, p. 10.

12. Florin Iaru, *Tema de vineri, TVR Cultural*, 16 mai 2008.

13. Sabin Boca, *De ce face domnul Dinescu campanie electorală la Tîrgu-Mureș, Cuvântul liber*, 17 mai 2008.

14. Cristian Tudor Popescu, *Nu ne prostesc ei pe noi, Gândul*, 30 octombrie 2007.

Mariana Zavati GARDNER

Întuneric

Picături de tăcere
Se preling în brazde
Contorsionând peștii la mal
Forme sub ape isterice
Picături de tăcere
Adunate în coș de nuiele
Sub copacul aspru al vieții
Colțuri de minți viager
Picături de tăcere

Zbor

Fantome în galop peste câmpuri
Peste garduri vii la paradă
Șoapte de aripi lucioase
Pixeli în vreme de ceață

Fragmente de frunze
Fior în vânt
Uitate din anul trecut
Vegetație speriată

Praf stelar și ceasuri
Roi de cuvinte
Imagini contorsionate
Sare unduită de frică

Torente de corbi se înghesuie
Valuri, valuri deasupra
Orașului meu sculptat
Din minciuni articulate fluid

Furtuna s-a oprit
A deblocat sufletul meu
Departo zboară cu corbii
Se liniștesc atomii în aer

O zi din nimicuri

Platforma japoneză intactă
Plutise timp de peste un an
Până când atinsese plaja cu scoici
De cealaltă parte-a oceanului
Plutise un an sa ajungă acolo
Pe plaja cu dune și lemn plutitor
A fost parte din ȘTIRI pe Coasta Pacificului
O macara fusese adusă s-o mute de-acolo.
A doua zi – familii cu copii,
Oameni cu câini, oameni singuri
Sosiseră buluc să se zgâie
La platforma japoneză intactă
Ce plutise din Japonia după tsunami
Macaraua înțepa nisipul și scoicile
Mergeam de-a lungul cărării
Mărginite cu ierbi aromate
În ultima zi a platformei japoneze intacte
Sequoias cu scoarța imună la insecte
Urmău sa fie doftoricite de fiul meu
Ucenic în ale medicinei, cel care-și pierduse
Pijamaua undeva prin acele locuri bizare
Orele deveneau gravide-n minute
Și păcla înghițea orizontul
El le îngrijea tinerețea fără bătrânețe
Dintr-un hotel indiferent din Eureka.

Repetiție

Zilele copie noaptele
În oglinda
Iatacului cu tapet
Și anecdote răsuflăte
Privesc laguna
Prin fereastra deschisă
De la pervazul meu cu pernuță
Prin casă se fac auzite
Cuvinte arzânde
Ferecate-n întrebări ascuțite
Simt tușișuri crescânde
Într-un joc inventat când surfează
Peste lanurile vecerniei
Adulmec sudoarea durerii
Cum se ridică ceață-arcuită
Bronzată în apa de mare
Gust ce-am pierdut
Despre visul din iatac
Pe fundal de limbi înroșite
Formele se copie una pe alta
În oglinda paralizată
De voci joase fără formă
Fără de-nceput... fără de sfârșit...

Valentin TUFAN

Simetrie

Timpul lasă urme
în cele două medii paralele –
văzute-n oglindă
ca într-o redare picture in picture.

Antiteza se confundă
cu destinațiile deja-vu-ului –
se nasc roiuri între medii
într-o simetrie diformă.

Lacătul stă încifrat
ca un algoritm imaterial
indescifrabil în betonul materiei.

Visele sunt stări suprapuse de transă
ce se unesc laolaltă
într-un ciclu etern, în continuarea altora –
singura punte palpabilă cu traiectul uman.

Portocala mecanică

Pălpâie o candelă la răsărit,
răsufală-un felinar stingher
în zona inimii –
se-nvește-n portocală,
zburdă-n fața sentimentelor,

Mediana STAN

orație cu rubine și pășări

a fost odată
o mireasă ca o lăută pe al cărei gât stă un cap de fată

frământa aluat pentru pâine, la fiecă mișcare
suna mai încet sau mai tare
când a isprăvit
a lăsat aluatul la dospit
l-a învelit cu un fald al rochiei, stând alături de el
legăna cu piciorul covata mai iute, mai cătinel

soarelui îi plăcea cum suna mireasa, se tot cobora către ea
ajunsese aproape, unul mai tare decât altul străluciau

trebuie s-o ascundem pe mireasă până va sosi mirele
să nu ne-o fure soarele

au ascuns-o într-o băbușcă purtând broboadă din aur
băbușca purtând broboadă din aur s-a ascuns într-o
băbușcă mai mare, cu broboadă din diamante
băbușca purtând broboadă din diamante s-a ascuns într-o
băbușcă mai mare, cu broboadă din chihlimbar
băbușca purtând broboadă din chihlimbar s-a ascuns într-o
băbușcă mai mare, cu broboadă din rubine și smaralde

soarele n-a putut s-o sărute
soarele n-a putut s-o fure
soarele a căutat-o îndelung, n-a găsit-o

soarele privea prin băbuște până la băbușca din diamante
nu putea trece mai departe
băbușca purtând broboadă din rubine și smaralde azvârlea
curcubeie roșii curcubeie argintii curcubeie verzi aurite
din toate băbuștele îmbrodite

în cea mai ascunsă băbușcă purtând broboadă din aur,
într-o odaie proaspăt văruiată
stătea mireasa pitită
se trudea să privească prin cele patru găuri de cheie din
cele patru băbuște încuiate una peste alta
băbușca cea mai mare legăna în locul ei covata

mirele a sosit, razele țese-l
a început jocul cel vesel
băbușca plină cu băbuște joacă și se despică
iese băbușca de chihlimbar, mai mică
băbușca de chihlimbar joacă și se despică
iese băbușca de diamant mai mică

se decojește de pulpă-n ceaceaful timpului cutat.
Își agață pulpa la uscat pentru zilele de iarnă,
și-și unge apoi cu miere fășiile trecute de vreme,
încercare a unei reanimări.
Iarna se-adună lupii și urlă-n cerc
ca-ntr-un ritual închinat
nașterii fiului Ra în uman.
Mai târziu –
un strop de lumină se-așază pe epidermă –
acel strop cald al tărâmului natal.

băbușca de diamant joacă și se despică
iese băbușca de aur, mai mică

cea mai mică băbușcă joacă, se desface ca nuca
s-a ivit miresuca
plină de frumusețe
plină de povește
abia ieșită din bătrânețe

au sunat cobzele
și s-au mișcat opincile
băbuștele au dănțuit și-au jucat
broboadele și-au fluturat

în timp ce jucau
aripi de pasăre le creșteau
băbuștele înaripate se înălțau

suratele înmătășate, auritele
bătutele în diamante, învăpăiatele de rubine
muiatele în argint, strălucitele
topitele în chihlimbar
împodobite, fericitele
au fâlfâit și-au zburat
într-un copac subțire, înalt
plin cu urcioare, blide,
ștergare înflorate pentru merinde

ridicându-se dintr-o mare de lumânări aprinse
cu fețe de oameni prelinse

nasuri subțiri încovoiate
ieșind dintre plete grele bogate
se plecau peste un zid rotund pictat
peste gura unui urcioc fără fund neterminat

mă priveau ochi ca niște trandafiri rotitori
ochi în formă de aripi fluturând ușor
cu gene mari în care sunt înfipte rubine
ochi ca râuri curgând pe obraji ca niște munți adunându-
se într-un lac limpede în bărbie

într-o haină albă de lapte
înotam până la umeri ținându-mă de toarte

ce-au clocit pasările, suratele, ce-au frământat, ce-au
făcut?
la un moment dat am pornit de la sfârșit către început

Cedarea Ardealului

Victor îl driblă scurt pe Arpad, fentă spre dreapta, împingând-o, cu mâna stângă, pe Rozi din drum. Simți vâjzând din spate piciorul lui Ferike-Ariciu', care nu nimeri nici mingea, nici genunchiul lui și se prăbuși în iarba udă. Din lateral se apropia Pișta, mușcându-și mâna stângă și șuierând ca trenul de Țagu când pornea din Gara Mică. Scăpă ca prin minune de lovitura ca de târnăcop a nebunului, mai făcu doi pași, apoi sută imparabil în mingea de 13 lei, roșie cu buline albastre. Nimeri sfeterul de lână, al nu știu cui, care ținea loc de bară.

- Gooool! Patru la trei pentru noi. Piri râdea cu toată fața, bucurându-se, ca și când ar fi marcat Pușkaș în finala cu nemții din '54. Un gol pe care să nu-l fi știut nimeni, iar ea să fie prima care să-l anunțe și să spulbere, cu asta, coșmarul ungerimii de pretutindeni după pierderea Cupei Mondiale din Elveția.

- Pe mă-ta gol! o contră Ianici pe sora lui. Nu vezi că o zburat bara de la locul ei?

- Aia-i bară? E un sfeter. Și, de ce mă sudui de mumă-ta? Te spun...

- Hai, mă, lăsați, că vine ciurda imediat, se băgă Valer, dacă intră în cucuruz, să vedeți ce „goluri” luați după cap, seara asta, de la „muma-voastră”.

Peste continut cobora inserarea. Soarele își dădea ultima suflare, pregătindu-se să se ascundă după Dealul Mare. Raze întârziate se mai uitară o dată înapoi, lungind neverosimil umbra plopului lui Baronu' peste pajıştea înflorită. De pe Răzorul Mare se proiectau siluetele țigăncușelor din Strada Viilor, furișându-se, grăbite și temătoare, ca nu cumva să le atace din nou „gașca” de pe Hotar și să le confiște recolta de frăguțe adunate de pe Dealul Mare. Către Hodaie, din locul în care ar fi trebuit să apară ciurda satului, Crucea Eroilor se zărea, goală și stingheră, cu brațele mâncate de ploii, asemeni unei sperietori de ciori.

Era toată „trupa” în păr. Mici și mari, unguri și români. De la Țancul de 3 ani, bastardul lui Cati a lui Sente, până la Victor și Valer, liceeni care frecventau „școli înalte”, cum spunea, în simplitatea ei, Anuș a lui Baronu'. „Terorizau” seară de seară continutul cu interminabile partide de fotbal, spre furia lui Ianoș a lui Ica care privea cu disperare cum încălceau iarba, pe care, apoi, bărbații satului vor trebui să se chinuie peste măsură să o cosească. Și mai și țipau, într-un amestec de cuvinte și înjurături româno-maghiare care o scoteau din sărite și din somnolență până și pe Nano, mama lui Ianos-baci și bunica lui Rozi. Era cea mai bătrână femeie de pe Hotar și toți erau de acord că uitase Dumnezeu de ea.

- Nu vine, mă, nici o ciurdă, țipă Vasilică, hai să mai jucăm, că n-am chef să ne bateți și seara asta.

- Păi, cum să nu vă batem, mă? rânji Ferike, poreclit Ariciu', pentru că, atunci când nu-i convenea ceva, se arunca pe jos urlând ca din gură de șarpe și se făcea ghem ca un arici. Nu vedeți ce slabi sunteți? Putem juca și două săptămâni, că tot

o luați. Parcă ar juca Ungaria cu România!

- Ce vrei să spui, mă, bozgor? Că Bene și Albert ai voștri sunt mai buni decât Părcălab și Dobrin? Vasilică se roșise la față și stătea gata să-l ia la bătaie pe Arici.

- Păi, nu ne-ați bătut niciodată, se înfoie și Ianici. Și nu o veți face vreodată!

- “Ne-ați”? Da' voi ce sunteți, mă?

Valer se uită spre Victor. “Lasa-i, nu te băga,” părea să spună ochii lui. “Niște copilării, acolo...”

- În Ungaria până și aerul e mai bun, spuse încet Piri. Asta o știe toată lumea.

- Tata, sări și Ariciul, a auzit la Kossuth-Radio, că, cică, Horthy n-ar fi mort și că așteaptă doar momentul potrivit să vină din nou pe calul lui alb și să ia Ardealul de la voi. Că nu-i al vostru și trebuie să-l dați înapoi.

- Ce spui, mă!? Păi, de ce nu vorbești de Ardeal când au implântat soldații români opinca pe Parlamentul de la Buda-pesta!?

Până să-și dea ceilalți seama, Vasilică îl plăcă pe Arici și-l trânti pe iarbă. Apoi începu să-i care pumni pe unde apuca. Pișta Nebunu' începu să-și roadă cele două degete de la mână stângă strigând: “Büdös oláh! Büdös oláh!” Victor și Valer îi despărțiră cu blândețe pe cei doi prăpădindu-se de răs.

- Stați, mă, că nu vă ia nimeni Ardealul! Ce, parcă poate cineva să ia continutul cu el??

Câteva secunde domni tăcerea. Apoi ea fu spartă de vocea lui Rozi :

- Eu nu înțeleg de ce nu le dă odată Ardealul ungerilor și să termine cu cearta! S-ar liniști cu toții: ungerii n-ar mai avea ce să ceară, iar românii n-ar mai avea nimic de cedat.

Se privirea stupefiați unul pe celălalt. “Chiar așa, domnule, uite ce simplă este „chestiunea”! Cum de nu-i venise nimănui ideea asta până acum??”

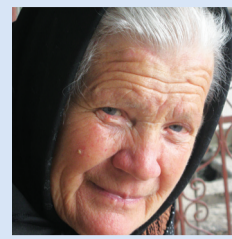
Deodată încremeniră. Dinspre Ica se auzeau tot mai aproape răcnetele lui Ianoș-baci.

- Măăăă! Iar ați călcat toată iarba! Soarele vost de derbedei! Aszt az istenit!

Se împrăștiară ca potârnicile. Frica de biciul lui Ianoș-baci era mult prea mare. Dintr-o dată, problema Ardealului se îndepărtă la mii de kilometri. De către Hodaie ciurda se apropia agale de sat. Doar câteva vaci se opriră scărpinându-și spinările pline de balebă de Crucea Eroilor.

Nimeni nu știa exact când și de ce apăruse Crucea acolo. Bătrânii povesteau că sub mormanul de pământ din spatele ei ar fi îngropați câteva sute de soldați, români sau unguri, care ar fi luptat plini de speranță pentru Ardeal. Dacă ar fi știut ei atunci cât de simplu rezolvase Rozi problema Cedării Ardealului, poate că sacrificiul lor ar fi putut fi evitat.

Soarele își mai împrăștie pentru ultima oară aurul razelor peste continut, apoi alunecă grăbit după Dealul Mare.

Nelu MĂRGINEAN:

Poveștile lui Buna Anica (IX)

Când cineva nu-i hotărât deloc în ceea ce face, lumea spune că-i ca vremea. Că numai vremea se schimbă așa de la un ceas la altul și degeaba pornești undeva pe vreme bună că nu-i sigur că tot pe vreme bună te și-ntorci. Acuma, nu-i vorbă, mai are și omul, mai ales țăranul, semnele lui; că dacă bate vânt de dimineață „de sub soare”, adică de la răsărit, atunci musai că vine ploaia; și dacă porcul duce-n gură paie să și le pună-n cotef e semn de ninsoare și de ger. Acestea toate și încă multe altele le știam de la Buna Anica. Ba odată ne-a spus și o poveste despre porcul care a dat de știre că vine ninsoarea și gerul. Și povestea era cam așa: Cică-ntr-un sat odată, la casa unui gospodar, s-au oprit doi drumeți care s-au rugat de țăran să-i găzduiască o noapte. Și rumânul nostru, om primitor, i-a găzduit cu dragă inimă, fără să știe că drumeții erau doi vestiți cititori în stele și solomonari. După ce s-au ospătat cei doi din belșug cu ce le-a pus femeia rumânului pe masă, au ieșit pe prispă să privească cerul și să discute despre stele și despre semnele care se pot citi în ele. Și-atunci, unul din ei, privind în înaltul cerului, a spus: „Măine are să fie o zi senină, caldă și frumoasă.” „Adevărat grăiești prietene, așa are să fie cum spui tu!” a întărit celălalt. Au intrat apoi în casă și s-au pregătit de culcare. Nu la multă vreme, s-a adunat de pe-afară de pe la treburi și gospodarul nostru și-i spune neveste-si cu glas îngrijorat: „Vezi muiere de mai îndeasă niște lemne-n vatră, că la noapte-o să pornească viforul și gerul, c-am văzut porcul cărându-și în gură paie de așternut!” La asta, cei doi înțelepți nu mai știu cum să se stăpânească să nu izbucnească în hohote de răs. Dar uite că dimineața, trezindu-se gospodarul devreme să dea demăncare la animale, când a intrat din nou în casă, celor doi nu le venea să creadă văzând zăpada proaspăt ninsă pe umerii omului. Atunci, cu voce tristă, unul din înțelepți a grăit către celălalt: „Haide prietene să plecăm degrabă din satul ăsta unde până și porcii-s astronomi!”

- No, mă copii! Să știți voi de la mine că și ploaia și arșița și gerul și ninsoarea, toate-s bune la ceva, că altfel nu le-ar da Dumnezo drăguțu'. Numa că oamenii-s răi și așa spuneau bătrânii ai de demult și așa scrie și-n Sfânta Scriptură că Dumnezo îi mai și pedepsește pe oameni pintru răutățile lor... Ba cu prea multă ploaie, ba cu câte-o secetă, ba cu câte-o brumă groasă pi la Sântă Măria-i mică... Uită ș-amu... n-o mai plouat mai de-o lună! De-ar da Dumnezo ca norii ăia negrii și groși ce se rădică di cătră Grebeniș, s-aducă ploaia... Că dacă nu, apăi nu-i bine. Numa când mă gândesc la seceta din '46 și mă ia cu sudori reci pe șărea schinării...

- Da' cum o fost Bună atunci?

- Rău o fost destul, dragii bunii... Că n-o plouat de pe la Sfinții Împărați Constantin și Elena până cătră Zăua Crucii, adică mai patru luni de zăle. Scriau gazetele că pin Modova o fost și mai și. Pi la noi cucuruzu' o crescut așa, pân' pi la genunche, ș-o făcut spic... da' rar care o făcut ș-un muc de ciucălău. Grâu, orz, ovăs, o fost câte-o țărucă, da' nici de-ăla nu cine știe cât. Da' mai bai o fost în anu' care-o vinit, în '47... O fost anu' foametii. La noi ca la noi mă copii... Da' vineau bieții moldoveni alungați de foametea care pe la ei o fost cruntă. La ei cic-o fost secetă și-n '45, îi drept că nu așa mare... Dădeau tot ce-aveau pe mâncare. Dădeau covoare scumpe pe câte-o feldără de faină de mămăligă... Orice dădeau pe mâncare săracii de ei. Mama era femeie miloasă și n-o vrut să cumpere nimic de la ei... Le-o dat de pomană ce și cât o crezut că poate să le deie. Da' erau și de-ăia pe care nu-i mai satură nime și care erau în stare să ia pintru-n boț de mămăligă și nădragii de pe bietu' năpăstuit. Noroc că oamenii de treabă ies deasupra la năcuz cum iesă oloiu' deasupra apii. Voi o știți pe Stănuța a lu mătusa Marie din Măcicășăști... No, păi Stănuța săraca, nu-i de fapt a lu' mătusa Marie. Mătusa n-o avut copii ș-o luat-o pe Stănuța de mică, n-avea decât vreo 7-8 ani, de la o familie de năcâjâți de-ăia din Moldova. O avut noroc Stănuța că a lu' mătusa Marie erau oameni cu stare. Mumă-sa săraca o și murit după von an, da tată-so o trăit c-o fost și la ospăț când s-o măritat Stănuța. Vai ș-amar o fost atunci mă copii... Ș-apăi să vă mai spun una... Țân minte că-n anu' cu foametea, eu eram copiloaie, așa, de vreo 16 ani... Și-ntr-o sară, așa mai pi la gătatul' lu' octomvrie cinam în conie... Ușa era deschisă, că nu era frig tare. Afară era o noapte de-aia fără stele și fără lună. Și numa' ce-auzăm odată că cineva strigă de-afară: „Io duc țolu'!” Iese tica repede afară, da' nu mai dă de nime... Pe buza târnațului era un țol gros de lână țesut chiar în vara aia și hoțul care-o străgat, ăla țol l-o dus... No... ce să-i faci? L-o dus, l-o dus și gata! Da' dacă vă spui, nu vă vine să credeți... Primăvara, așa mai prin aprilie, tot într-o sară, iar auzăm din conie glasu' ăla, care de data asta zăce: „Am adus țolu'!” Și până să iasă careva, n-o mai fost nime... Da' țolu' era pus la loc pe buza târnațului. Drept îi că se vedea pe el c-o fost folosit. O Doamne... O fi fost vreun om năcâjât și i-o prins bine țolu' ăla. „Să-i fie de haznă năpăstuitului...” o zăs mama cu ochii umezi. Așa o fost mă copii... Ferescă Dumnezo!

Când Buna o terminat de povestit, deja și cădeau primii stropi de ploaie... Rari și mari la-nceput, făcând să sară în sus praful drumului, apoi tot mai deși peste ale pământului crăpate buze. Buna Anica privea peste ograda biciuită de ploaie făcându-și cu evlavie cruce și șoptind rugător și cu smerenie:

- Dă-o, Doamne... Dă-o, Doamne!

Armonie

- Am uitat umbrelele!
Silvia își trage scaunul mai aproape de cel al lui Ion, a cărui față se luminează când îi atinge buzele. Afară ploaia își deapănă bobinele pe geamul arcuit.

- Nu putem ieși... o să fim murați.

- Nu-i nici o grabă. E ca plumbul afară.

- Trebuie să discutăm. Silvia își adăpostește buclele bogate sub brațul lui mușchiulos.

- Hai să fim realiști! Nu mă duc înapoi nici în ruptul capului! Să mă ștergi de pe listă! Și Silvia se pierde în ploverul lui împletit de mână.

- Atunci... avem o problemă serioasă! El îi scanează fața prin ochelarii de vedere.

- Nu te enrva. Cred că trebuie să cântărim situația în mod detașat. Ion înșfăcă felia orfană de turtă dulce de pe platou și o mestecă satisfăcut. Au! Cred că mi-a căzut o plombă! Iar trebuie să trec pe la dentist! Asta-mi mai lipsește acum!

- Hai să fim realiști, Ion! Calcă în picioare amintiri zdrențuite.

- Îmi dau bine seama că trebuie să luăm o decizie... cât se poate de repede.

- Ion, a ajuns la capăt! Privește dincolo de fotografiile Colonelului! Hai să fim realiști! Arată ca un giulgiu pe o stelă. Vocea Silviei trece prin aer ca un curent.

- ... un ou spart... într-o capsulă a timpului? Înțeleg foarte bine ce vrei să spui, iubito.

- Este conectată cu întreruperi. Hai

să fim realiști! Nu mai pot... nu mai vreau să am grijă de dânsa! Ce sugerezi, Ion?

- Nu mai rămâne decât casa de bă-trâni, iubito! Fără doar și poate! Să sperăm că medicul ei de familie ne poate sugera un loc potrivit.

- Ion, trebuie să aibă dormitorul cu baie și fereastră cu deschidere spre parc sau grădină... ca să privească afară când se leagănă în balansoar... Știi cât de mult îi place să stea în balansoar!

- Silvia, știi că nu are economii, ci numai pensia de profesoară... după ce Colonelul s-a pierdut...

- ... Nu mai vreau să am grijă de dânsa! Vreau să-mi trăiesc viața, Ion! E așa de posesivă... și pretențioasă! Mă înspăimântă cu atâtea... amintiri încuiate în cușca minții ei... Cuvintele se încheagă în gâtul Silviei.

- Dacă nu cumva... se pierde între timp... și atunci suntem cu toții salvați... Ochii migdalați ai lui Ion îi ard fața.

- Nu vorbi așa, Ion! Voi pretinde că nu am auzit asta! Dimineață, când am intrat în apartamentul ei... am găsit-o îngrămădită pe pat ca o mumie, ascunsă în lințoliul ei de amintiri... privea la cutia cu fotografii...

- Trebuie să te duci înapoi, Silvia! N-o poți abandona pur și simplu! S-a obișnuit cu tine... până-i găsim loc într-o casă de bătrâni!

- Ușor de zis, Tim! Știi cât este de dificilă! Întotdeauna mă pui în astfel de situații! Vrei să mă simt consumată de vină!

de Mariana Zavati Gardner

- Silvia, s-a oprit ploaia! Hai să mergem la grajduri!

Afară, cerul de bronz se topește peste crăcile delicvente ale castanilor comestibili înșirați de-a lungul trotuarului bulvardului.

- Ieri am fost la grajduri. Cu inima grea. Rotatu tocmai terminase de ronțait grănele și Lică, grăjdarul îl peria coama castanie când am ajuns acolo.

- Cucoane! Știe că-l vindeți! Flăcăul bombăni abătut.

- Știu Lică, dar nu mai pot face nimic acum! I-am spus.

- Cucoane, știu că nu-i treaba mea, dar n-ați putea totuși să-l țineți! Nu supără pe nimeni și înțelege.

- Trebuie să-l vând, Lică. Este prea încet acum. Nu-mi pot permite să-l țin degeaba. Îmi trebuie banii. Mă însor la vară.

- L-am privit pe Rotatu. Lumina se făcea schimbătoare pe spatele lui. Ștampila cu copitele modele confuze în paie. Capu-i era înfundat în piept. I-am mângâiat capul și coama. Mi s-a părut că detectez lacrimi în ochii lui blânzi... ca și cum ar fi știut... La fel... spini ascuțiți reverberau în inima mea. Lacrimi erau încuiate în ochii mei. Am mers direct acasă și mi-am turnat o băutură tare. M-am gândit la Rotatu până în zori. Nu mai pot face nimic pentru el...

- Ion, îmi pare așa de rău. Vocea ei sună stălcită.

- Ce pot să mai spun! O să treacă și asta! El o ține strâns în brațele lui păroase. Aerul este greu de durere.

Expoziția de sculptură și pictură a artiștilor Szócs Zoltán Zörgő și Hermán Levente

de Mana BUCUR, artist ceramist

Am vernisat expoziția de sculptură și pictură a colegului nostru sculptorul **Szócs Zoltán Zörgő** membru al filialei noastre și a pictorului maghiar de origine târgumureșeană **Hermán Levente**.

La prima vedere s-ar putea crea impresia că cei doi n-ar avea prea multe în comun de aceea se pune întrebarea: de ce împreună? Ei bine, la o aprofundare mai atentă putem constata preocuparea ambilor pentru un element al pământului: metalul. Dacă pictorul pune în imagine bidimensională obsesia pentru ruinele unor mașini ieșite din uz bineînțeles din metal, sculptorul se străduiește să creeze forme tridimensionale din fiare, fie ele sârme uzate pe care mulți le-ar arunca, tot din metal.

Ineditul formelor tridimensionale este transparența chit că structura realizată din sârme ne sugerează clar figura de găze, animale sau alte vietăți pe care artistul reușește cu măiestrie să le construiască. Impresia este că autorul a înlăturat îmbrăcămintea unui plin, i-a dat transparență prin structura sau rețeaua sârmelor ca să nu lezeze ambientul prin opac, dându-ne posibilitatea de a vedea în interiorul și prin el. O atare obsesie regăsim și la Zörgő și anume prezența ludică a găștelor, frica din copilărie față de aceste păsări de cele mai multe ori agresive dar reușind prin reprezentarea lor sculpturală să le îmblânzească, la fel și cu nesuferiții țânțari.

Despre pictorul Hermán Levente aș menționa că, deși foarte tânăr, este deținătorul unui CV impresionant, cu multe participări europene, dar am avut ocazia de a-i admira lucrările care îi susțin valoarea. După cum spune însuși artistul, ultimii ani au avut o influență negativă asupra lui astfel născându-se obsesiva temă: „**epavele de mașini**”, epave cu care s-a identificat el însuși. Picturile lui sunt un mod de eliberare a sufletului și a patimii sale în acele momente foarte cenușii. Tot el menționează preocuparea pentru tot ce-i vechi, ieșit din uz (de care de cele mai multe ori ne debarasăm cu prea multă ușurință) obiecte pe care, ca să folosesc un cuvânt la modă, **vintage**, le resuscitează, le mai dă o șansă la viață, aceeași cură putând fi folosită și la nivelul sufletului uman!

Dar să nu lungim vorba, faptele sunt evidente, am avut de a face cu o expoziție de calitate, cu multă substanță și închei felicitându-i pe cei doi artiști cărora le urez mult succes pe mai departe.

Preamărind precursorii se naște poezia:

Verbul stănescian vorbindu-ne despre George Bacovia

de Alexandru CIUBICĂ

În postfața volumului intitulat **Amintiri din prezent** (Editura „Sport-Turism”, București, 1985), îngrijitorul ediției de eseuri selectate din creația poetului **Nichita Stănescu**, **Gheorghe Tomozei**, mărturisirea despre dificultatea, dar și despre onoarea ce i se făcuse prin încredințarea de a alcătui această selecție din publicistica stănesciană. Și tot domnia-sa observa că, în acest caz, publicistica nu e *“decât o continuare, cu aparent alte mijloace, a discursului poetic. Când ia în mână uneltele de scris ale eseistului ori cele ale gazetarului, Nichita Stănescu face din proza sa un fluid confundabil cu poezia.”* (p. 390)

Felul în care alcătuitorul ediției a structurat cartea l-a condus la descoperirea unei istorii a literaturii române *sui-generis*, care se desprinde din paginile – altfel inserate disparat în revistele literare ale anilor '70 și '80 ai secolului trecut de către poet – și pe care domnia-sa le-a reunit sub titlul **Urmași de Văcărești**. Fără o intenție anume și parcă fără să știe, *“strălucita lui pană* [a lui Nichita Stănescu – n.n.] *a trudit astfel de parcă ar fi descoperit zonele sacre ale unui sumar de Istorie*” în ale cărei *“originale articulații”* (p. 387) cititorul poate regăsi cu încântare aprecieri pertinente sau aparent frapante, începând cu zorii poeziei noastre, ilustrate de **Primăvara amorului** a lui **Ionăchiță Văcărescu** și până la zorii modernismului poetic de la noi, încheșat în lirismul lui **George Bacovia**.

Asupra fragmentelor eseistice consacrate acestuia din urmă ne vom opri în pasajele următoare. Vom apela, însă, și la alte câteva fragmente – izolate, dar semnificative – care pot fi regăsite în volumul Nichita Stănescu, **Fiziologia poeziei – proză și versuri (1957-1983)**, ediție de Alexandru Condeescu (cu acordul autorului), Editura „Eminescu”, București, 1990.

Într-un interviu acordat lui **Nicolae Prelipceanu**, care a apărut în revista „Tribuna” (Anul 27, nr. 13, 31 mai 1983, p. 8), **Nichita Stănescu** vorbește despre lecturile fundamentale ale adolescenței sale. Între amintirile literare dragi legate de formarea intelectuală în Ploieștiul de altădată se regăsește și creația bacoviană: *“O altă carte care m-a marcat a fost <<Bacovia>> care mi se părea atât de fresc, încât cartea lui aproape făcea parte din obiectele casei. Nu numai că îl credeam cuvânt cu cuvânt, cum am mai ajuns după un periplu întreg și astăzi să-l cred din nou cuvânt cu cuvânt, să cred tot ce spune el, dar mi s-a părut atât de apropiat de sufletul oricărei vârste și atât de profund spre diferență de oricare alt poet... Bacovia a rămas un punct fix în mintea mea.”* (II, p. 381-382)

Vorbind despre „Construcția volumelor de poezie”, într-un articol apărut în „Gazeta literară” (=„România literară”), Anul 15, nr. 30, 25 iulie 1968, p.3, **Nichita Stănescu** observa că există și posibilitatea *“unei construcții naturale, a construcției de la sine”*, spre deosebire de o a doua modalitate, după care *“prototipurile poetice se înșiră nu după criteriile tensiunii, ci după cele ale ideilor poetice [...]”*. Iar cea dintâi structurare ar fi specifică îndeosebi *“tipului de poezie strict afectiv, sentimental, aceluși tip de poezie care cultivă tensiunea lirică egală cu ea însăși, cum este cazul poeziei lui George Bacovia.”* (II, p.485)

Tot în „Gazeta literară” (Anul 13, nr. 48, 25 noiembrie 1965), în articolul „Despre structurile artistice” autorul **Necuvintelor** mărturisise că a acceptat întotdeauna autori, iar nu doar opere. Aceasta, întrucât creația este întotdeauna *“înfățișarea pe plan estetic a unei conștiințe.”* Spre exemplificare, **Stănescu** amintește o experiență din 1957, când – într-o revistă oarecare – a citit vreo trei poezii bacoviene, binecunoscute. Efectul emoțional al acestora se estompa într-o competiție cu alte fragmente lirice, *“poeziile lui Bacovia parcă se topeau în celelalte poezii, metaforele lor parcă se luau la întrecere cu metaforele celorlalte poezii, osteneau într-o luptă neutră, se stingeau pur și simplu.”* Iar în continuare **Nichita Stănescu** comentează: *“Și totuși, eu îl iubeam din cale afară pe Bacovia. Vibram nemaipomenit la poeziile lui, foarte multe i le știam pe dinafară. Cum de nu l-am recunoscut? Cum de au putut versurile lui să se stingă în mijlocul versurilor altora? Aici, cred că e vorba de un fenomen aparte, deosebit: poeziile lui Bacovia erau scoase din contextul lor, din structura lor, și amestecate cu alte poezii scoase din structura lor, uneori în formare.”* (II, p. 472-473)

Un excurs eseistic aparte este și grupajul **Urmași de Văcărești (De la Ion Neculce la Nicolae Labiș)**, practic o reeditare, în mare, a **Cărții de recitare**, apărută la Editura „Dacia” din Cluj-Napoca, în 1972, din amintita antologie alcătuită de **Gheorghe Tomozei**. Lui **George Bacovia** îi sunt consacrate câteva pagini pe care le putem considera definitorii prin intuiția receptării și prin modernitatea viziunii asupra creației bacoviene, cel puțin pentru momentul literar în care ele au fost scrise.

Înainte istoriei literare mai apropiate de noi, **Nichita**

Stănescu contestă încadrarea poetului băcăuan în curentul simbolist, pentru simplul motiv că în scrierile acestuia există o *“tensiune a comunicării [care] arde de la sine orice convenție, și cu atât mai mult convenția simbolului depărtat și palid[...]”* (I, p. 137). La **Bacovia**, simbolul e mai mult un pretext, un accident sau un element de *“recuzită”* în interiorul fluxului poetic și de aceea **Stănescu** crede că *“Bacovia nu a fost considerat simbolist decât pur și simplu dintr-o superficială și exterioară apreciere.”* (I, p. 138). Ideea este particularizată într-un alt fragment, atunci când **Nichita Stănescu** face referință la un motiv central bacovian: *“Plumbul bacovian, de sursă pur imaginară, ifos și stil, atât de mult stil încât devine manieră, într-o lectură eronată poate fi crezut drept act simbolist ceea ce în fapt nu este.”* (I, p.141) Nu simbolurile, care rămân mereu exterioare și desuete, ci *“gradul de tensiune”* lirică trebuie să-l intereseze pe receptorul avizat al operei bacoviene.

Nichita Stănescu contestă și un al doilea loc comun al istoriei noastre litarare, anume că opera bacoviană s-a născut din defulările unui învins al societății și al vieții. Pentru **Stănescu**, dimpotrivă, poezia sa este o victorie asupra răului, căci prin ea se produce *“nu numai o dominare a destinului, dar și o anulare a destinului malefic prin însăși reprezentare lui. A urla de durere înseamnă a-ți consuma și a-ți învinge durerea. A exprima deznădejdea înseamnă totodată a o sugruma. A putea să comunici tensiunea insului strivit de spațiul închis înseamnă a sfărâma spațiul închis.”* (I, p. 139). De aceea, **Nichita Stănescu** propune o răsturnare de perspectivă, conferind liricii bacoviene o dimensiune, o valoare cathartică: *“Bacovia, prin vocație, este un poet al infernului, adică un sistematic distrugător al infernului prin <<înfățișare>>, lăsând în mediul receptor al cititorului, în permanență, angoasa și aspirația paradisiacă.”* (*ibidem*) Opinia aceasta este mai veche și o găsim formulată, de asemenea într-un interviu acordat lui **Adrian Păunescu** și publicat în revista „România literară”, Anul 2, nr. 22, 29 mai 1969, p.6-7 și intitulat „Ce ne-am face dacă ar fi să ne trăim opera?”: *“Pentru mine Bacovia nu este un poet al renunțării, ci cel care a dat nume acestei realități spirituale: dându-i nume, el a fixat-o; fixând-o – a învins-o. Dacă aș scrie un studiu despre Bacovia, l-aș intitula Bacovia învingătorul.”* (II, p. 424)

O a treia „scădere” imputată poetului **Plumbului** ar consta în monotonia liricii sale. **Stănescu** spune că **Bacovia** nu este doar monoton, ci și „monocord”. Însă e vorba de niște trăsături asumate, iar ele vor fi receptate diferit de lectorii săi: vor exista *“atâtea posibile alte feluri profund monotone, câți cititori va avea până la sfârșitul acestei limbi în care a scris.”* (I, p.140) De fapt, **Bacovia** a reușit să ne transmită plenar *“misterul consecvenței cu sine însuși.”* (*ibidem*) Mergând pe aceeași idee și făcând o paralelă între modul de a scrie al lui **George Coșbuc** și cel al lui **George Bacovia**, **Nichita Stănescu** apelează la o metaforă și ne spune că poetul *“Își compunea versul cel lung și simplu și unic al obsesiei sale existențiale pe o vioară. Nu cumosc încă o mărturie despre felul muzicii și al melodiei, dar o bănuiesc a fi nesfârșită și monodică modulară.”* (I, p.141)

Nichita Stănescu îi așează pe **George Bacovia** între mentorii generației sale, întrucât el *“ne-a învățat misterul consecvenței cu sine însuși. Pe mințile noastre în formare el și-a cântat cântecele ca pe niște viori de carne cu corzi de nervi.”* Opera bacoviană a trezit fiorul marii poezii în cei care rupeau zăgăzurile închistării staliniste, în anii '60 ai secolului trecut. Și de aceea, *“Astăzi și noi suntem totuna cu dânsul, de aceea îl vorbim.”* (I, p.140, 142)

George Bacovia, prin lirismul său, asemenea lui **Mihai Eminescu**, **Lucian Blaga** sau **Tudor Arghezi**, reprezintă o coordonată existențială și esențială, fără de care evantaiul liric românesc ar fi neîntreg și greu de înțeles. Nu putem decât să ne raliem opiniei stănesciene, formulată într-un răspuns dat la ancheta *“Bacovia în contemporaneitate”*, inițiată de revista „Argeș” (Anul 5, nr. 4, aprilie 1970, p. 6): *“Opera bacoviană este o evidență și o dimensiune fundamentală a poeziei românești. Nu se poate concepe poezia modernă românească fără Bacovia, după cum nu putem concepe poezia modernă franceză fără Baudelaire.”*

Influența poeziei lui asupra poeziei noastre moderne este nu atât de formă, cât de fond, nu atât de sensibilitate, cât de viziune.” (II, p.424)

Bibliografie

I. **Nichita Stănescu**, **Amintiri din prezent**, Selecția textelor și însemnarea finală de **Gheorghe Tomozei**, Editura „Sport-Turism”, București, 1985, 397 p.

II. **Nichita Stănescu**, **Fiziologia poeziei. Proză și versuri - 1975-1983**, Ediție îngrijită de Alexandru Condeescu, cu acordul autorului, Editura „Eminescu”, București, 1990, 639 p.

Zilele Teatrului ARIEL

de Rudy MOCA

Perioada 7 – 10 noiembrie, marchează Zilele Ariel – Teatrul pentru copii și tineret din Târgu-Mureș, excelent manageriat de profesorul, regizorul și directorul teatrului **GABRIEL CADARIU**. Foarte multe manifestări artistice, mulți invitați, expoziții, concerte, spectacole de teatru, întâlniri, gânduri și amintiri depănate, vise și planuri, strategii pentru viitor... una peste alta, un eveniment “brand Ariel”, sub tutela Consiliului Județean Mureș și binecuvântarea “zanei melopeelor și doamnei cucurbitaceelor”!

Deschiderea a aparținut formației muzical-instrumentale **KUSH-KUSH World Music Band**, coordonată de compozitorul **Zeno Apostolache**. Am ascultat prelucrări ale muzicii din România, Macedonia, Turcia, Bulgaria, Serbia, Ungaria și folclor autentic țigănesc și evreiesc. A urmat, a doua zi, vernisajul expoziției-document “Teatrul Șesan-membri fondator **UNIMA**” realizată și prezentată de impresarul Teatrului “Puck” din Cluj-Napoca: **Lucian Boldor-Șean**, prezentând documente, păpuși și crâmpie din temelia, spiritul și autenticul românesc al acelora care au pus bazele **UNIMA** din România. Momentul de vârf al celei de a doua zile a Arielei a aparținut actorului și creatorului de teatru **Toma Hoge**, din Iași, care și-a exprimat imensa bucurie, în calitate de autor, prilejuită de apariția ultimelor trei volume, din cele cinci, ale originalului proiect “Despre arta păpușarilor români - Dialoguri cu maestrul scenei”. **Toma Hoge** este doctor în artele spectacolului, titlu obținut în anul 2006, prin teza de doctorat “Arta actorului în teatrul pentru copii”. Cele cinci volume reprezintă “tineretea fără bătrânețe și viața fără de moarte” a maestrilor scenei artei teatrului de animație din România.

EU.TOPIA la ARIEL

Moto: “Omul este singura ființă care refuză să fie ceea ce este!” - Camus.

Penultima seară a Zilelor Teatrului Ariel, a fost rezervată unui spectacol pentru adulți. **EU.TOPIA** - un spectacol semnat **GEORGETA LOZINCĂ** – scenografia și regia artistică; Coregrafia – **Cristina Iușan**; Scenografia – **Ildiko Lukacsy** și Muzica lui **Zeno Apostolache-Kiss**. Sală plină, public de elită, oaspeți și prieteni ai teatrului, presă și “breasla păpușarilor”! Au trecut câțiva ani... și, iată un spectacol care îmi produce o puternică emoție, un anume soi de empatie introspectiv-analitică asupra vieții, o “așezare a subconștientului” în zona utopică a conștiinței de sine. Esența conștiinței nu este doar o simplă existență și a vorbi despre originea conștiinței, înseamnă a vorbi despre o luptă “pe viață și pe moarte” pentru recunoaștere. Un spectacol introspectiv-analitic despre “utopia conștiinței de sine” a căutării stării noastre, a delimitării graniței dintre vis și realitate, dintre imaginar și dorință, dintre utopie și abstract, dintre simplitate și complexitatea umană, dintre magie și realitate, dintre “EU- OMUL și EU-CONȘTIINȚA”... un spectacol tulburător prin mesaj, prin mijloacele de expresie artistică, prin densitatea spațiului psihanalitic și dureroasa întrebare retorică “Cine sunt EU în lumea reală și ireală a propriei mele utopii existențiale”? “Camera neagră” - ca mijloc asumat al convenției spațiului scenic – de un tulburător misticism ezoteric, își atrage atenția asupra “necunoscutului propriei conștiințe”... apar mâști, dintr-o lume utopică, construită de fantezia noastră, într-o dedublare a personalității noastre, în contrast și permanent război dintre dorință și puțință. Pantomimă, dans tematic, mișcare și un “du-te-vino” prin labirintul neînțeles al propriilor noastre utopii egoiste, mascate de “albul imaculat al măștii” pe care o purtăm zilnic, asumându-ne pierzarea prin poftă și lupte, renunțând la simplitatea purității propriei noastre conștiințe. O scenografie demnă de un “eveniment” teatral, inspirată, plină de semnificații, de teamă și bucurie lăuntrică, esențializând căutările propriei noastre ființe, regăsind-o în spațiul închis... o siluetă umană, mecanic mișcându-se, pe o muzică mecanică într-o viață mecanică, asumată. Felicitări **Ildiko Lukacsy!** Muzica lui **Apostolache Zeno**, de un dramatism aparte, profundă și fin șlefuită – parcă pentru a fi un “bisturiu” care operează pe sufletele noastre incizii utopice ale unui vis utopic aflat la marginea dintre vis și realitate. Tonul grav, uneori lugubru, venit din străfundurile îndepărtate ale căutării ființei noastre... din peștera spiritului neînțeles a EU-lui nostru, excelent interpretat de instrumentiști, au conferit acestui spectacol prestanța “muzicii sufletului” ca în compozițiile lui **Gershwin**.

Scenografia și Regia artistică, semnate de **Georgeta Lozincă**, au conferit creatoarei spectacolului, maturitatea regizorală, viziune analitică, grija față de îmbinarea esteticului cu performanța, echilibrul dintre spațialitate și timp, abilitatea “amăsurată” dintre detaliu și general. Duplicitatea extrasenzorială a creat **Getei** posibilitatea punerii în valoare a unui spațiu scenic propriu teatrului de animație, unic și misterios, fascinant și miraculos. Regizoarea s-a “jucat” cu ființa noastră – a celor din sală, cu conștiința și visele noastre, cu dorințele și luptele noastre interne, cu teama de necunoscut și viscerală curiozitate, cu poftele și neputința noastră, făcându-ne părtași la filozofia existențială a vieții enunțată de **Nietzsche**: “Eu sunt ceea ce trebuie, întotdeauna, să se depășească pe sine”! Coregrafia **Cristinei Iușan**, mereu tinzând către perfecțiune, ea însăși fiind o interpretă perfectibilă și performantă profesional, a creionat o “geometrie spațială a mișcării” îmbinând elemente ale baletului clasic, cu cele ale dansului sportiv-tematic. Fiecare fibră “emană” în limbajul non-verbal al mișcării, metafore și trăiri ale sufletului nostru, răvășit de tulburătoare întrebări. **ACTORII** – pe care îi amintesc admirându-i... prețioasă reverență, respect și flori – dragi colegi de teatru: **Andreea Kiss-Apostolache**, **Cristina Iușan**, **Cristina Ungureanu**, **Iuliu Pop-Andrieș**, **Valentin Lozincă Mandric**, au demonstrat prin această performanță colectivă că adevărata noblețe a actorului este să fie, mereu, superior sie însuși. Mie personal, acești minunați actori, mi-au demonstrat că performanța actoricească nu se măsoară în numărul de “respirații teatrale” ci în momentele care îți taie respirația! Nu pot încheia acest articol, fără a-l nominaliza pe profesorul, regizorul și directorul Teatrului Ariel: **Gavril Cadariu**, care demonstrează, cu aceeași consecvență, seriozitate și profesionalism, ceea ce **Schopenhauer** spunea: “Omul trebuie să știe ce vrea și ce poate”! Omul **Gavril Cadariu** - știe!

LA MULȚI ANI, ARIEL!

PERSPECTIVE ASUPRA EROSULUI CAMILPETRESCIAN

de Diana POTCOAVĂ

Eros și Anteros este capitolul destinat de către Aurel Petrescu, discuției despre modalitatea în care este reprezentată iubirea în proza camilpetresciană. Bineînțeles, și de această dată, un loc deosebit este rezervat situațiilor create în romanele *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și *Patul lui Procust*.

Autorul pornește de la evocarea legendei celor doi zei: copiii Eros și Anteros, care nu puteau trăi unul fără celălalt. Cei doi ilustrează, de fapt, în opinia lui Aurel Petrescu, „înțelesul vechi, după care dragostea nu poate progresa decât într-un regim de reciprocitate”¹, idee care se reflectă în totalitate în cuplul Ștefan Gheorghidiu – Ela, dar și în cel format din doamna T. și Fred Vasilescu. Bineînțeles condițiile diferă.

O altă idee cuprinsă în cadrul capitolului este cea conform căreia iubirea „Văzută ca dimensiune fundamentală a vieții a devenit pentru scriitorul chemat să facă analiză o rațiune ontologică. Eroii săi, în dorința arzătoare de perfecțiune, caută și aici absolutul”². Ideea se dezvoltă în continuare prin afirmarea faptului că, de fapt, văzută astfel, dragostea reprezintă singurul sentiment capabil de a scoate eroii din „orbita tiranică a determinismului social”³.

O ultimă idee importantă, generală, care se desprinde din capitolul menționat este cea conform căreia toate cuplurile camilpetresciene sunt dispuse disoluției, care se manifestă în diferite feluri.

Aurel Petrescu nu este însă, singurul autor care a observat erosul camilpetrescian. Gabriel Dimisianu, de exemplu, vorbește de existența unei *dialectici a pasiunilor* în cadrul romanelor analizate. Astfel, „erosul în romanele lui Camil Petrescu (...) devine un asemenea spațiu radicalizator creator de împrejurări și evenimente care îi constrâng pe cei cuprinși în el să-și dezvăluie natura adâncă”⁴.

În opinia aceluiași autor menționat anterior, un loc important în cadrul dialecticii pasiunilor amintite îl joacă sentimentul geloziei, care îl determină pe erou să se consume cu atât mai mult, cu cât „minte sa suplă, speculativă, febrilă, poate face rapid nenumărate asocieri,

deducții, presupuneri”, determinând apariția unor „neîndurătoare pagini de auto-scopie a geloziei”⁵.

Mai pe scurt, în viziunea lui Gabriel Dimisianu privind erosul prezent în romanele camilpetresciene, iubirea reprezintă „o dramă a lucidității agresate”.

O altă opinie este cea conform căreia autorul în discuție abordează iubirea

ca pe „orice realitate capabilă să influențeze o personalitate, cu aceeași atenție mărită; în plus, materialul însuși se petrecează la cele mai subtile și rafinate nuanțe”⁶. Totodată, aflăm că, pentru Camil Petrescu, „obstinat aristocrat al spiritului”, iubirea reprezintă o necesitate a omului superior „pentru a-și argumenta față de propria onștiință adevărul construcției abstracte care se numește existență. E o acțiune reflexivă în sensul influențării propriului eu. Marea tristețe, depășită totuși de literatură, e incomunicabilitatea sentimentelor”⁷.

Tudor Vianu observa o caracteristică a erosului în romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Aceasta se referea la metamorfoza produsă în cadrul cuplului Ștefan Gheorghidiu – Ela, cuplu care involuează, iubirea schimbându-se dintr-una ideală, într-una care „suferea”, forma sa finală fiind cuprinsă în sintagma „dispreț lucid”. Sentimentul suferă o nouă schimbare când acest

dispreț al lui Gheorghidiu se transformă într-o oarecare „duioșie” la vederea suferinței soției sale, suferință cauzată de vederea amantului în compania alteia. Totuși această duioșie, explică Vianu, nu face decât să accentueze sentimentul singurătății pentru protagonist⁸.

Pe lângă cele enumerate mai sus, se observă la Alexandru Paleologu afirmația existenței *amorului cavaleresc* în cadrul romanului *Patul lui Procust*. Afirmația se explică prin termenii de *noocrație* și *revoltă*: adică, revolta intelectualului care caută în iubire o modalitate de a se sustrage realităților societății mondene.

Pentru Nicolae Manolescu, erosul camilpetrescian se subordonează raportului dragoste – vanitate, opinie cu totul îndreptățită, ținând cont de modalitatea în care se desfășoară (sau nu) relația principalelor cupluri care sunt ilustrate în romanele camilpetresciene.

Nu în ultimul rând, însuși autorul își explică punctul de vedere asupra actanților erosului din romanele sale și astfel declară iubirea acestora „o dramă absolută, o dramă a lucidității”⁹.

Pornind de la toate aceste opinii, discuția se va apleca în continuare, pe de o parte asupra principalelor camilpetresciene și pe de alta, asupra analizei destinului acestora.

1. Aurel Petrescu, *Opera lui Camil Petrescu*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 175
2. Idem, p. 172.
3. Idem, p. 173.
4. *Camil Petrescu interpretat de ...*, ediție îngrijită de Paul Dugneanu, Editura Eminescu, București, 1984, p. 246.
5. Idem, p. 247
6. Irina Petraș, *Proza lui Camil Petrescu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 70.
7. Ibidem.
8. Apud Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Editura Minerva, București, 1988, p. 307-308.
9. Camil Petrescu, *Modalitatea estetică a teatrului*, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 178.

Ioan Găbudean, un poet care crede în Iubire și în Poezie

de Ioan VASIU

Poet deosebit de talentat și de productiv, autor a peste 35 de volume publicate în îndelungata sa activitate literară, **Ioan Găbudean** a tipărit recent un nou volum la Editura *Ardealul* din Târgu-Mureș (2013). De data aceasta ne oferă o antologie lirică de autor, intitulată „*Cipău, ultimul turmîr*”.

Aș putea spune că, începând din anul 1994, când am publicat o cronică literară în revista „Contemporanul”, referitoare la unul dintre volumele sale de versuri, am urmărit cu atenție traiectoria ascendentă a acestui poet, ajuns astăzi la frumoasa și respectabila vârstă de 62 de ani.

Subliniam atunci, în acea cronică, faptul că Ioan Găbudean este un împătimit mănutor al condeiului, exploziv și nestăvilit în discursul său liric, adeseori alunecând înspre sentimentalism și patetism. În mare parte, această scurtă caracterizare i se potrivește și acum. „*Sărut fluturii și-i tatuezi/Îi voi vinde pe-un preț bun/cu banii câștigați/Îmi voi cumpăra/pentru orice eventualitate/un crin cu țevă de tun!*”, ne „avertizează” poetul încă din prima poezie inclusă în acest nou volum.

Ioan Găbudean se consideră un „romantic întârziat”, mereu „*același poet promițător*”, „*pedalând pe aceeași bicicletă uzată/trăind aceeași viață.../până la moarte...*” (Aceași, același-pag.10).

După ce încearcă să ne convingă că femeile nu sunt decât niște „*iluzii frumoase*”, după ce se plimbă cu „*diligența de Cipău*”, după ce ne povestește că „*în unele zile cu lecturi asidue*” se simte „*beat de poezie*”, poetul reușește să ne atragă în miraculosul lui univers liric, unde vrea să se vindece de „*melancolia norilor/de tristețea ploilor/de solitudinea stelelor/de păcatele tinereților/de patima cititului/și de durerea scrisului...*” (Gânduri în spital-pag.22).

Și pentru că aminteam la început de discursul său liric, trebuie să fac mențiunea că indiferent dacă poeziile lui Ioan Găbudean sunt scrise în dulcele stil clasic, ori în versuri albe, se remarcă la toate o muzicalitate care place cititorului: „*Mă-ntorc acasă, abia aștept/S-o văd pe mama cea bătrână/O să îmi spună că sunt mai deștept/Când îi sărut cu drag o mână.*” (Dor de mama-pag.22) sau „*Prin ploaie/pășii mei desenau/cărări pentru ciute/drumuri pentru inorogul alb/popasuri pentru frunzele/furajate de vânt./E toamnă.../Pașii mei/în căutarea pașilor tăi/desenau drumuri/fără întoarcere.*” (Toamnă-pag.38).

Chiar dacă abundă în acest volum poeziile dedicate mamei, de care poetul s-a despărțit cu puțin timp în urmă, nu lipsesc nici versurile de dragoste, meditative, ori cele care evocă anii copilăriei, meleagurile natale. Ioan Găbudean ne demonstrează încă o dată că stăpânește bine limba română. El are cultul verficăției curate, face parte din stirpea celor „bolnavi” de poezie.

Citind această carte ai impresia că autorul oferă câteva frânturi dintr-un lung jurnal intim, brodat cu firele de argint ale talentului său incontestabil. Am putea spune că, din când în când, poetul din Cipău, simte nevoia să ne împărtășească ceva din trăirile și simțămintele sale, deloc artificiale, deloc simulate.

Dezinvoltura, patosul nestăvilit, „jocul cu focul”, încărcătura emoțională, melancolia molipsitoare, retorica sinceră, fluența și spontaneitatea versurilor sale - iată doar câteva dintre coordonatele și axele ce leagă poezia lui Ioan Găbudean de marea poezie a literaturii noastre contemporane.

O sinteză necesară

(Urmare din pagina 1)

La prima vedere, cartea poate părea eterogenă (cu texte de dimensiuni și aspecte diverse, de la studii ample, la pagini de dicționar reciclate sau recenzii și articole ocazionale), nefixată în limitele și contururile ferme ale unui criteriu de unitate. Cu toate acestea, principiul relecturii, al unei relecturi fructuoase, lipsite de inhibiții și de prejudecăți, a operelor unor scriitori ai trecutului, din perspectiva criteriilor și principiilor prezentului, poate să confere o impresie de coerență, ca și intenția unei percepții revalorizante și recuperatorii. Reliefarea sau redefinirea profilului unor clasiți (Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, E. Lovinescu, Tudor Arghezi), sesizarea și comentarea unor „turbulențe în canon”, prin reconsiderarea unor scriitori ignorați pe nedrept,

căzuți în uitare sau desconsiderați (Octavian Goga, Nicolae Iorga, Ion Agârbiceanu, Gib I. Mihăescu, Aron Cotruș, H. Bonciu, B. Fondane, Ury Benador, C. Fântăneru etc.) sau comentarea „promisiunilor” literaturii autobiografice (Camil Petrescu, Petre Pandrea, N. Steinhardt, George Macovescu, Radu Petrescu, Marin Preda ori Octavian Paler) sunt palierele cele mai importante ale demersului critic și istorico-literar al lui Ion Simuș. La acestea se adaugă relevarea valențelor, nebănuite anterior, ale unor scriitori marginali, cărora criticul le acordă credit, explorând și interpretând nuanțe, fațete și dimensiuni inedite (Dinu Nicodim, Eugen Bălan, Aureliu Cornea, Ludovic Dauș sau Stejar Ionescu) fără, însă să reușească să-i extragă pe aceștia din condiția lor de scriitori de la periferia literaturii

române. În același timp, cu luciditatea și spiritul critic ce îl caracterizează cu asupra de măsură, istoricul literar e convins că relieful canonic al interbelicului e greu să suporte modificări substanțiale, prin inserția unor nume de scriitori marginali, greu de revalorizat, de altfel.

Revizitând domeniul clasicilor literaturii noastre, Ion Simuș crede, de pildă, că Sadoveanu este „un scriitor dificil”, pentru că „anumite creații (exceptând capodoperele menționate) au ieșit, poate temporar, din orizontul de așteptare, din orizontul problematic al omului actual”, naturalismul sadovenian dezvăluindu-se, totodată, și ca o „formă subtilă, ambiguă și voalată de narcisism”. Lipsit de prejudecata esteticului exclusiv, Ion Simuș valorifică, în comentariile sale, și criteriul din afara spațiului intrinsec al literaturii

(ideologic, etic, istoric), apelând, atunci când e cazul, și la investigarea unor aspecte biografice. Demne de cel mai viu interes sunt paginile în care Ion Simuș interoghează tocmai condiția istoriei literare, ca disciplină ce pare să se afle în impas, traversând o stare de criză de identitate și de metodologie: „Criza istorismului se acutizează prin ofensiva globalizării. Dar, dacă păstrarea și promovarea identității naționale contează, având de îndeplinit o misiune nobilă, dificilă și niciodată epuizată – sau, eventual, epuizată o dată cu sfârșitul națiunii”. „Rezistența culturală” este, pentru autor, elementul de maxim interes și, în același timp, o șansă de ieșire din impasul anonimizării și globalizării: „Ca și speranța, istoria literară moare ultima. Are de îndeplinit misiunea unei rezistențe culturale la uniformizare în bătălia de

supraviețuire a literaturii, în contextul unei deculturalizări deprimante a vieții sociale și politice”.

Cu judecăți drepte, nepărtinitoare, cu o optică adecvată asupra trecutului literar, cu interes și ferveare dialogică față de alte voci și interpretări critice, Ion Simuș reușește, în *Vămile posterității. Secvențe de istorie literară*, să interogheze cu folos unele zone mai puțin frecventate ale literaturii române, dovedind o conștiință fermă a deontologiei profesiei sale. Chiar dacă nu e o sinteză în adevăratul sens al cuvântului, cartea lui Ion Simuș impune prin substanța densă, dar și prin dinamica ipotezelor și sugestiilor de lectură, ce legitimează un demers istorico-literar de neîndoiebnic prestanță și acuitate, trasând un contur credibil al fantasmelor istoriei literare, prezente în mai toate paginile criticului.

Sighișoreanul Miron Neagu – cel mai important editor al Transilvaniei interbelice

de Angela MĂGHERUȘAN PRECUP, angelaprecup@yahoo.com

Se împlinesc în luna noiembrie 124 de ani de la nașterea lui Miron Neagu, preot și folclorist, fondatorul primei edituri românești din Ardeal, născut în comuna Loamneș, lângă Ocna Sibiului, la 2 noiembrie 1889.

Prin editura lui Miron Neagu, Sighișoara interbelică a avut meritul de a rezolva criza editorială care marca viața literară a provinciei. Până la apariția acestei edituri la sfârșitul anilor '30, arată Nae Antonescu, „Transilvania nu avea edituri susținute de bogatele resurse ale capitalului fin de care beneficia în particular capitala. Cele câteva edituri, întemeiate pe lângă revistele de cultură trăiau mai mult

din entuziasmul redactorilor, care oricum, de la o vreme se răcea, în fața tot mai numeroaselor dificultăți materiale. Editura Pantheon din Brad întemeiată cu mult curaj și inițiativă și-a încheiat dureros inițiativa. Singură întreprinderea lui Miron Neagu din Sighișoara a durat vreme mai îndelungată și cu însemnate realizări editoriale.”¹ Persepolis completează și mai elocvent acest tablou: „Într-o vreme în care industria editorială din țara noastră devenise apanajul unui mănunchi de rechini ai tiparului, pentru care reclama de tip american și exploatarea sângeroasă a scriitorilor erau singurele legi pe care le respectau

cu sfințenie, inițiativa editorului de la Sighișoara, a lui Miron Neagu, a însemnat nu numai o dată în istoria tiparului și a editurii, dar și un act de înaltă și temerară moralitate. Frumusețea grafică a tipăriturilor de la Sighișoara, simplitatea albă a copertelor și eleganța înflorată a literelor au afirmat și impus, dintru început, un stil de la care nu s-a abătut niciodată.”²

Revista literară *Clipa* scria la rândul său în 1936 despre condiția precară a literaturii provinciale în lipsa unei structuri editoriale care să promoveze creația locală și regională: „Privați de o editură a lor, scriitorii ardeleni sunt siliți să apeleze la serviciile editurilor bucureștene, singurele cu acces pe piața noastră literară. O carte apărută într-una din săracele edituri ardeleni n-are nicio șansă de succes. Editurile noastre nu sunt primitoare, nu știu să lanseze, să facă reclamă și, ceea ce e mai trist, nu știu să imprime la înălțimea exigențelor un volum de literatură.”³

Începuturile prolificii edituri Miron Neagu din Sighișoara i se datorează poetului Emil Giurgiuca, profesor aici din 1936 la Liceul „Principele Nicolae” care, la îndemnul lui N. D. Cocea, l-a convins pe Miron Neagu să se implice în proiectul transformării tipografiei sale într-o editură de prestigiu național. După lansarea

primilor autori (George Boldea, Mihai Beniuc, Emil Giurgiuca, Teodor Murășanu) renumele editurii sighișorene referitor la calitatea cărților și la respectul arătat autorilor s-a răspândit repede printre scriitorii ardeleni, confrunțați anterior cu pretențiile mari și tirajele mici ale editurilor greu accesate la București sau în centrele mai mari, Miron Neagu devenind treptat „singurul care a renunțat la tipărirea de imprimate și acte de birou ce-i aduceau un frumos profit, și a acceptat, la un moment dat, să tipărească literatură, înscriindu-și definitiv numele printre slujitorii artei.”⁴

Printre mureșenii intrați în galeria prestigioasă a autorilor editați la Sighișoara s-au numărat Ion Vlasiu cu volumul de poezii *Am plecat din sat* și Alexandru Ceușianu cu romanul *Cremene*. Poeziei i-a fost dedicată colecția specială *Abecedar*. Realizările Editurii Miron Neagu erau atât de semnificative încât revista *Luceafărul* scria în 1944 că „Gustul literar al lui Emil Giurgiuca și dragostea lui Miron Neagu pentru cartea frumos tipărită au făcut din colecția „abecedar” cea mai trainică și mai reprezentativă ctitorie poetică din Ardealul anilor 1920-1940.”⁵ E cunoscută povestea poetului Ștefan Popescu care, auzind că „sighișoreanul acesta obișnuia să tipărească poezie, proză, eseuri, să

onoreze scriitorii, fără să le ceară plata tiparului și a hârtiei, și să nu admită literatura comercială, de aventuri ori pornografică”, a parcurs pe jos drumul de la București până la Sighișoara, din lipsă de bani, cu manuscrisul primului său volum de *Poeme în traistă*⁶. Editura a activat până în 1943, fiind desființată ulterior de regimul comunist.⁷

1. Nae Antonescu, *Scriitorii uitați*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 208.

2. Melinte Șerban, *Miron Neagu – editor de prestigiu al Transilvaniei*, în *Steaua roșie*, anul XXII, nr. 244 (3.909), 17 octombrie 1970, p. 3.

3. Horia Stanca, *Editura ardelenă*, în *Clipa*, Târgu Mureș, anul I, nr. 2, 15 noiembrie 1936, p. 1.

4. Melinte Șerban, *Tradiții. O editură sighișoreană*, în *Vatra*, anul I, nr. 1, aprilie 1971, p. 18.

5. Grigore Popa, *Douăzeci și cinci de ani de viață spirituală în Ardeal*, în *Luceafărul*, serie nouă, anul IV, nr. 8-9, octombrie – noiembrie 1944, p. 266.

6. Melinte Șerban, *art. cit.*

7. Emilia Baltag, *Miron Neagu la Sighișoara*, în *Vatra*, anul XXXIII, nr. 6, martie 2006, p. 43.

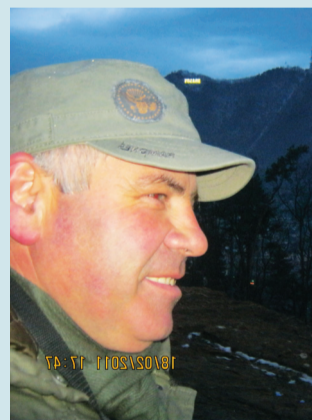

Miron Neagu, în fața librăriei sale din Sighișoara (în *Vatra*, nr. 6/2006, p. 42).

Călătorind printre clasicii literaturii universale

Nelu MĂRGINEAN vă recomandă

Ferma animalelor George Orwell

George Orwell, pe numele său adevărat Eric Arthur Blair, scriitor englez născut în India, este autorul a două romane extrem de populare: *Ferma animalelor* și *1984*. Orientarea politică de stânga (Orwell a luptat în Războiul Civil din Spania de partea comunistilor), l-a ajutat să înțeleagă mecanismul regimurilor comuniste precum și alunecarea acestora spre totalitarism.

Cartea de față, care, atunci când a fost publicată, în 1945, a purtat titlul de „Ferma animalelor. O fabulă”, este chiar o fabulă în proză, este o ironie fină la adresa regimului sovietic stalinist, chiar dacă George Orwell era un scriitor de orientare socialistă și membru al unui partid de stânga. Nici nu este nevoie să cunoști foarte bine istoria Uniunii Sovietice pentru a identifica în personajele cărții, pe principalii artizani ai Rusiei Sovietice. Astfel, viul premiat din rasa Middle White, pot fi K. Marx sau V. I. Lenin, Snowball e Leon Trotsky, fiorosul și parșivul Napoleon este Stalin. Nu lipsește din alegoria-fabulă nici intervenția armată împotriva proaspetei Rusii bolșevice, care aici se materializează în

încercarea vechiului proprietar al fermei, împreună cu acoliții săi, de a-și recuceri proprietatea, dar nici atacul Germaniei naziste, care aici ia forma încercării unui grup de indivizi, care ar vrea să pună mâna pe bogățiile acumulate la fermă și care, în final sunt înfrânți și alungați.

Cartea de față, după un clasament al revistei Times, se află pe lista celor mai bune 100 de cărți scrise în limba engleză în secolul XX. Nici această carte nu trebuie să o ratezi. Citește-o!

www.ecartionline.info

Editura LitArt

Editura LitArt vine în sprijinul tuturor autorilor care doresc să-și publice în volum creațiile. Informații despre condițiile de editare și prețuri puteți obține apelându-ne la adresa de email:

redactia@litart.ro

LitArt - servicii editoriale de calitate!

CNSLR
Fratia
MUREȘ
www.cnslrfratia-ms.ro

AZOMURES®
An AMEROPA Company

Strada Gheorghe Doja, nr. 300
Tîrgu Mureș, 540237
județul Mureș, ROMÂNIA

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la S. C. Palatino Tipografie SRL

Tiraj: 1000 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND - Editura LitArt

Parteneri editoriali: **Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni și www.cultura.inmures.ro**
Colegiul onorific: Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU
Redactor-șef: Adrian A. GIURGEA

Redactori-colaboratori: Mana BUCUR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, Cornelia TOȘA, Angela MĂGHERUȘAN-PRECUP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN, Nelu MĂRGINEAN

Adresa de corespondență: Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro

Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa www.litart.ro

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.